

Významné zmeny v ochrane vkladov na Slovensku

Rudolf Šujan

predseda prezídia Fondu ochrany vkladov

Zámerom článku je informovať o aktuálnych zmenách v oblasti ochrany vkladov na Slovensku, a to hlavne v nadväznosti na novú smernicu o systémoch ochrany vkladov v EÚ, ale tiež v širšom kontexte v súvislosti s finančnou krízou a opatreniami prijatými na stabilizáciu makroekonomického vývoja v EÚ.

Dňa 15. októbra 2015 nadobudol účinnosť zákon č. 239/2015, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Novelou zákona o ochrane vkladov sa preberajú ustanovenia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/49/EÚ zo 16. apríla 2014 o systémoch ochrany vkladov, ktorej cieľom je odstránenie rozdielov v pravidlách týkajúcich sa systémov ochrany vkladov v členských štátoch Európskej únie.

Nová smernica o systémoch ochrany vkladov harmonizuje hlavne oblasti financovania, stresového testovania systémov ochrany vkladov, informovania vkladateľov o podmienkach ochrany vkladov a spolupráce medzi systémami ochrany vkladov v krajinách EÚ. Zároveň predstavuje medzistupeň smerom k budovaniu tretieho piliera bankovej únie, ktorým bude jednotný európsky systém ochrany vkladov, a ktorý tak doplní prvé dva piliere bankovej únie – jednotný mechanizmus dohľadu a jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií.

Kríza a turbulencie na finančných trhoch boli v roku 2008 hlavným impulzom na úpravu niektorých podmienok ochrany vkladov, pričom s účinnosťou od 11. 3. 2009 boli do prvej smernice o systémoch ochrany vkladov (1994/19) premietnuté zmeny, v rámci ktorých sa upravila výška ochrany vkladov na sumu 100 000 EUR, zrušila sa spoluúčasť vkladateľov na ochrane vkladov a skrátila sa lehota vyplácania náhrad na tri mesiace. Na Slovensku boli tieto zmeny zahrnuté do zákona o ochrane vkladov dňom 30. 12. 2010. Neobmedzená výška ochrany vkladov, ktorá bola v SR platná od 1. 11. 2008 do 30. 12. 2010, bola limitovaná sumou 100 000 EUR na vkladateľa v jednej banke, pričom 10-percentná spoluúčasť vkladateľov na ochrane vkladov (zavedená 1. 5. 2004) sa skončila ešte predtým, a to 30. 10. 2008.

Následne po tom, ako sa finančná kríza vyvinula v rámci eurozóny do krízy dlhovej, predstavitelia krajín eurozóny sa v júni 2012 dohodli na vytvorenie bankovej únie, ktorá je otvorená aj pre ostatné krajiny EÚ.¹

Finančná kríza a následné zmeny v pravidlách ochrany vkladov v EÚ potvrdili, že systémy ochrany vkladov sú nevyhnutným a dôležitým predpo-

kladom na zachovanie dôvery vkladateľov a následne na zabezpečenie finančnej stability.

Popri týchto relatívne rýchlych zmenách Európska komisia zároveň začala s prípravami na rozsiahlejšiu úpravu podmienok ochrany vkladov, pričom možno povedať, že v období rokov 2009 až 2014 prebiehali rozsiahle konzultácie a diskusie k jednotlivým otázkam ochrany vkladov. Konečným výsledkom celého procesu v EÚ je nová smernica o systémoch ochrany vkladov a po jej implementovaní do legislatívy v SR od 15. októbra 2015 novelizovaný zákon o ochrane vkladov.

PREHLAD VYBRANÝCH LEGISLATÍVNYCH ZMIEN VYKONANÝCH NOVELOU ZÁKONA O OCHRANE VKLADOV S ÚČINNOSŤOU OD 15. 10. 2015

Podstatou ochrany vkladov sú vklady vkladateľov v bankách, v rámci ktorých sú chránené vklady v § 3 ods. 3 novelizovaného zákona o ochrane vkladov vymedzené ako vklady, ktoré sú pre vkladateľov vedené podľa záznamov banky v jej informačnom systéme alebo vo vkladateľovom doklade o vkladovom vzťahu najmenej v rozsahu údajov o vkladateľovi. Ak je vkladateľom fyzická osoba, k povinným údajom patrí meno, priezvisko, rodné číslo alebo dátum narodenia a adresa trvalého pobytu vkladateľa. Ak je vkladateľom právnická osoba, banka musí mať k dispozícii názov, identifikačné číslo, adresu sídla vkladateľa, ako aj označenie a číslo zápisu v úradnom registri alebo v inej úradnej evidencii, v ktorej je táto právnická osoba zapísaná. Zmenou oproti predchádzajúcej úprave je, že chránenými sú vklady všetkých obchodných spoločností bez ohľadu na ich veľkosť, pričom už nemusia oznamovať, že ich účtovná závierka nie je auditovaná externým audítorom.

Zároveň je v zákone o ochrane vkladov definovaný aj nový pojem, a to kryté vklady. Krytými vkladmi sú chránené vklady v ich plnej výške, najviac však do výšky 100 000 EUR súhrnne pre jedného vkladateľa v jednej banke. Dočasne, počas 12 mesiacov od pripísania vkladu na účet, patria medzi kryté vklady v ich plnej výške, t. j. prípadne aj nad sumu 100 000 EUR, tiež tie chránené vklady, ktoré majú zákonom (§ 9 ods. 6) vymedzené osobitné sociálne účely (tzv. osobitné vklady), ako napr. predaj nehnuteľností, dedičstvo, darovanie

¹ Viac na http://ec.europa.eu/finance/general-policy/docs/banking-union/banking-union-memo_en.pdf.

pri uzavretí manželstva, odplatný prevod z bezpodielového spoluvlastníctva manželov, vyplatenie výnosov z investovania majetku zo starobného dôchodkového sporenia, jednorazové vyrovnanie z doplnkového dôchodkového sporenia, poisťné plnenie alebo náhrada škody spôsobenej trestným činom alebo krivým obvinením. Zavedením kategórie kryté vklady dochádza v tomto smere k zjednoteniu ich vykazovania v rámci EÚ, pričom kryté vklady budú podstatným komponentom pre výpočet príspevkov do systémov ochrany vkladov a tiež príspevkov do fondov na riešenie krízových situácií na finančných trhoch.

Časť vkladov v bankách je nechránená, pričom podľa § 3 ods. 4 zákona o ochrane vkladov medzi tieto patria tie, pri ktorých banky nedisponujú príslušnými identifikačnými údajmi o vkladateľoch, a ďalej nasledujúce vklady:

- vklad, ktorý je finančným nástrojom podľa zákona o cenných papieroch,
- vklad, ktorého istina nie je splatná v nominálnej hodnote,
- vklad banky vykonaný vo vlastnom mene a na vlastný účet vrátane vkladu, ktorý je vlastným zdrojom financovania banky,
- vklad nadobudnutý v dôsledku trestnej činnosti, za ktorú bol páchatel' v trestnom konaní právoplatne odsúdený,
- vklad finančnej inštitúcie (napríklad finančné holdingové spoločnosti, zmiešané finančné holdingové spoločnosti, platobné inštitúcie, správcové spoločnosti),
- vklad obchodníka s cennými papiermi,
- vklad poisťovne a zaistovne,
- vklad subjektu kolektívneho investovania,
- vklad dôchodkovej správcovej spoločnosti vrátane majetku v dôchodkovom fonde,
- vklad doplnkovej dôchodkovej spoločnosti vrátane majetku v doplnkovom dôchodkovom fonde,
- vklad orgánov verejnej moci,
- vklad vo forme dlhového cenného papiera vydaného bankou alebo vo forme vlastnej zmenky alebo šeku.

K zjednocovaniu v rámci EÚ dochádza aj v oblasti financovania, keď nová smernica o systémoch ochrany vkladov nariaďuje všetkým členským štátom platenie príspevkov na ročnej báze, tak aby systémy ochrany vkladov disponovali do 3. júla 2024 vlastnými finančnými prostriedkami na vyplácanie náhrad v objeme 0,8 % sumy krytých vkladov (cieľová úroveň).

Banky na Slovensku ku dňu 30. 9. 2015 spravovali chránené vklady v objeme 29,28 mld. EUR, Fond ochrany vkladov pritom v súčasnosti disponuje vlastnými finančnými prostriedkami v sume 192,21 mil. EUR, koeficient cieľovej úrovne teda predstavuje výšku 0,66 %.

Fond ochrany vkladov bude pre banky určovať platenie ročného príspevku každoročne do 1. apríla bežného kalendárneho roka, a to vo výške najmenej 0,01 % zo sumy krytých vkladov, pričom prvýkrát v podmienkach ochrany vkladov

na Slovensku sa bude zohľadňovať rizikový profil banky. Údaje o stupni rizika príslušnej banky dostane Fond ochrany vkladov od Národnej banky Slovenska.

Na účely vyhodnocovania rizík bánk a platenia diferencovaného príspevku Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA) vydal 22. 9. 2015 usmerenie, ktoré stanovuje pre platenie diferencovaného príspevku princípy a potrebné ukazovatele, a to najmä kapitál, likviditu, kvalitu aktív a obchodný model. Usmerenie EBA vychádza z novej smernice o systémoch ochrany vkladov a je základom na zjednocovanie pravidiel v oblasti platenia príspevkov v EÚ. V neposlednom rade má ambíciu byť impulzom na zdravé rizikové správanie bánk a obmedzovanie morálneho hazardu.

Výšku náhrady za nedostupný vklad upravuje § 9 zákona o ochrane vkladov, pričom naďalej platí, že podľa § 9 ods. 2 Fond ochrany vkladov poskytne v súhrne jednému vkladateľovi (alebo inej oprávnenej osobe) náhradu vo výške nedostupného vkladu, najviac však vo výške 100 000 EUR. Zmenou je, že nad hranicu 100 000 EUR vyplatí Fond ochrany vkladov náhradu za tzv. osobitné vklady, a to podľa § 9 ods. 6 zákona o ochrane vkladov za podmienky, že k nedostupnosti týchto vkladov dôjde v období do 12 mesiacov od ich pripísania na účet vkladateľa a vkladateľ zároveň informuje banku o účele osobitného vkladu.

K zákonným zmenám dochádza aj v lehotách vyplácania náhrad za nedostupné vklady. Aktuálne je Fond ochrany vkladov podľa § 10 v nadväznosti na § 28bf ods. 8 zákona o ochrane vkladov povinný vyplatiť náhrady v lehote 20 pracovných dní. Táto lehota je platná do 31. decembra 2018, postupne sa však bude skracovať. Od roku 2024 bude Fond ochrany vkladov vyplácať náhrady do siedmich pracovných dní odo dňa po prijatí príslušného rozhodnutia správnym alebo súdnym orgánom, na základe ktorého sa vklady stávajú nedostupnými.

Fond ochrany vkladov je okrem toho v prechodnom období do 31. 12. 2023 povinný zabezpečiť, aby sa vkladateľom do piatich pracovných dní vyplatila aspoň časť náhrady, najmenej do výšky priemernej mesačnej mzdy v národnom hospodárstve SR. Podmienkou je, aby vkladatelia o takúto výplatu požiadali. Ak si však vkladateľ nemohol prevziať náhradu v stanovených lehotách a písomne do troch rokov doručí fondu písomnú žiadosť o výplatu náhrady, fond mu náhradu vyplatí aj nad rámec lehoty troch rokov.

Postup na vyplácanie náhrad za nedostupné vklady pri cezhraničnom vyplácaní náhrad je stanovený v § 10 ods. 14 a 15 zákona o ochrane vkladov, pričom Fond ochrany vkladov vyplatí náhrady za nedostupné vklady v pobočke slovenskej banky v inom členskom štáte EÚ prostredníctvom systému ochrany vkladov v tomto členskom štáte. Na druhej strane Fond ochrany vkladov sprostredkuje vyplácanie náhrad za nedostupné vklady v pobočke zahraničnej banky na území SR z iného členského štátu. Cezhraničné vyplácanie náhrad je podmienené uzatvorením zmlúv medzi dot-

knutými systémami ochrany vkladov a v oboch prípadoch domovský systém poskytuje hostiteľskému systému finančné zdroje na vyplácanie náhrad. Vyplácanie náhrad sa realizuje podľa pravidiel domovského systému ochrany vkladov.

Fond ochrany vkladov má za určitých okolností právo odložiť vyplatenie náhrady, napr. ak nie je isté, či má osoba nárok na náhradu alebo ak je vklad predmetom právneho sporu, prípadne sa voči vkladateľovi vedie trestné konanie v súvislosti s legalizáciou príjmu z trestnej činnosti. Vyplácanie náhrad môže byť odložené aj v prípade, ak sa uskutočňuje prostredníctvom systému ochrany vkladov iného členského štátu.

V § 12 zákona o ochrane vkladov je pre banky stanovená nová povinnosť, a to poskytovať vkladateľom informácie o ochrane vkladov prostredníctvom informačného formulára, ktorý je jednotný a štandardizovaný, a to pred každým uzatvorením zmluvy o vklade a následne raz ročne.

Informačný formulár obsahuje údaje o systéme ochrany vkladov, ktorý chráni vklady v bankách, t. j. o Fonde ochrany vkladov, o výške ochrany vkladov vrátane spoločných vkladov, o spôsobe výpočtu náhrady, o lehotách na vyplácanie náhrad, ďalej informuje vkladateľa o zdrojoch ďalších informácií. Banka zároveň vkladateľovi v každom výpise z účtu potvrdí, či jeho vklad je alebo nie je chránený.

Fond ochrany vkladov bude podľa § 12 ods. 7 zákona o ochrane vkladov vykonávať pravidelne aspoň raz za tri roky stresové testovanie systému ochrany vkladov, prvýkrát do 3. júla 2017. V praxi to znamená, že okrem doterajšieho overovania funkčnosti informačného systému pre vyplácanie náhrad v spolupráci s jednotlivými bankami bude Fond ochrany vkladov testovať svoje prevádzkové možnosti, personálne a finančné zdroje, prístup k dodatočným zdrojom pre vyplácanie náhrad, spôsob komunikácie s bankami a informovania vkladateľov. Posudzovať sa bude tiež úroveň spolupráce so zahraničnými systémami ochrany vkladov. O výsledkoch stresového testovania bude fond predkladať správu Národnej banke Slovenska a Ministerstvu financií SR.

Fond ochrany vkladov je od roku 2015 zároveň poverený vykonávaním správy prostriedkov národného fondu pre riešenie krízových situácií podľa zákona č. 371/2014 Z. z. o riešení krízových situácií na finančnom trhu, pričom finančné zdroje Fondu ochrany vkladov môžu byť použité na financovanie riešenia krízovej situácie banky do výšky 50 % cieľovej úrovne vlastných finančných prostriedkov. Hlavným účelom pritom je zabezpečenie prístupu vkladateľov k svojim vkladom pri takých opatreniach na ozdravenie banky, keď časť chránených vkladov by bola zahrnutá do odpísania dlhu banky.

Zapojenie systémov ochrany vkladov do riešenia problémových bank, ktoré vychádza zo

smernice 2014/59/EÚ pre riešenie a ozdravovanie bánk (BRRD) a v prípade Slovenska zo zákona č. 371/2014 Z. z. o riešení krízových situácií na finančnom trhu, predstavuje novú kapitolu v činnosti Fondu ochrany vkladov.

ZÁVER

Ako je uvedené v úvode tohto článku, dlhodobším zámerom v rámci EÚ je vybudovanie bankovej únie, ktorá je podmienkou pre prehĺbenie európskej hospodárskej a menovej únie. Prvý pilier bankovej únie, jednotný mechanizmus dohľadu už v plnej miere funguje, druhý pilier, jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií je dohodnutý.

Pre tretí pilier, jednotný systém ochrany vkladov, boli položené základy v smernici 2014/49/EÚ, ktorá harmonizuje viaceré oblasti ochrany vkladov v rámci EÚ. Jednotný systém ochrany vkladov sa medzitým stal súčasťou ambiciózných plánov na prehĺbenie hospodárskej a menovej únie, ktoré v júni 2015 predstavili Mario Draghi, prezident Európskej centrálnej banky, a Martin Schulz, predseda Európskeho parlamentu, v správe známej ako správa piatich predsedov.²

Myšlienku spoločného systému ochrany vkladov zahrnul do svojej správy o stave Únie, prednesenej v Európskom parlamente 9. októbra 2015, aj predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker. Vo svojom vystúpení uviedol, že keďže prevažná väčšina peňazí je vo forme bankových vkladov, mena môže byť jednotná iba vtedy, ak je dôvera v bezpečnosť bankových vkladov rovnaká bez ohľadu na členský štát, v ktorom banka pôsobí. Komisia predloží do konca roka legislatívny návrh o prvých krokoch smerom k vytvoreniu európskeho systému poistenia vkladov (EDIS), s cieľom vytvoriť viac európsky systém, ktorý bude oddelený od štátnych pokladníc, pričom budú zachované vnútroštátne mechanizmy členských štátov.³

Vývoj v ochrane vkladov v EÚ nabral po finančnej kríze relatívne dynamický rozmer. V tomto smere je určitou paralelou reakcie USA na veľkú hospodársku krízu v rokoch 1929 až 1933, keď s cieľom zvýšiť dôveru americkej verejnosti bol v roku 1933 založený prvý komplexný systém ochrany vkladov na svete, a to Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC). Po tom, ako FDIC začala od 1. 1. 1934 svoju činnosť, hromadné výbery vkladov prestali byť hrozbou pre bankový priemysel v USA.⁴

Rovnaký cieľ nepochybne sleduje aj EÚ prostredníctvom rozvoja hospodárskej a menovej únie, ktorého súčasťou je budovanie bankovej únie. Keďže do tohto procesu sú zapojené aj systémy ochrany vkladov, k jeho úspešnému zavŕšeniu môže prispieť aj Fond ochrany vkladov, a to dôsledným vykonávaním svojej činnosti v intenciách novelizovaného zákona o ochrane vkladov.

2 Viac informácií na http://ec.europa.eu/priorities/economic-monetary-union/docs/5-presidents-report_en.pdf.

3 Zdroj: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-5614_sk.htm.

4 Zdroj: <https://www.fdic.gov/about/history/timeline/1930s.html>.